

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 447. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992356768576/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Tempelherreordenen er sunket i Forfald. Moderlogen beslutter derfor at tilintetgøre den, og «Dalen» dømmer dens Stormester, den vidunderligt ædle og heltemodige Jacob Molay til Flammedøden, skønt han er aldeles uskyldig i Ordenens Nedgang, ja med yderste Kraft har bekæmpet den. Erkebiskoppen, der leder Undersøgelsen imod ham, er overbevist om Anklagens Uretfærdighed, elsker og beundrer Ridderen — men han maa lyde højere Forskrifter. Molay selv staar overfor Baalet saa rolig som Paludan-Müllers Kalanus, han længes efter Døden, han betragter Opbrændelsen kun som en Lutring. Alle rundt om ham har Medlidenhed og anraaber ham om at unddrage sig Baalet ved Flugt, men som Kalanus modstaar han alle Opfordringer. Erkebispens Følelser for ham deles af de Øvrige, saa han staar omgivet af en hel Flok sentimentale Bødler, der steger ham med Beundring og Højagtelse. De er blødgatte og grusomme Hængehoveder som Werner selv. Det modbydeligt Rørende er udbredt over alle Stykkets Personer. Saaledes siger Molays gamle Vaabenkammerat, da han ikke kan faa Lov til at befri ham ved Retterstedet, («godmodig»):

Du slemme Jacob, du! — Fy, han vil dø.
sin gamle Vaabenbro'er forlade! — Jacob!
Du maa ej svigte, horer du?

Men Molay dør, saa skyldfri han end er. Det er her som hos Kleist det kristelige Mysterium, der spiller ind med i Dramet, og Molay æres som en anden Kristus af selve dem, der brænder ham. Da han er død, foregaar i Stykket følgende Vidunder: «Solens Straaler forgylder Egnen. Over Døllulens Port viser sig under det oplyste Navn Jesus Navnene Johannes, J. B. Molay og Andreas, ligeledes i Transparent.» Alle Korsbrødrene synker i Knæ. «Lang højtidelig Pause, under hvilken man ud fra Hulens Indre under Ledsagelse af Harper og Klokketklang hører Dalens Gamle, dog i dumpe uforstaaelige Toner, synge det tredobbelte Hellig! efter den sædvanlige Kirkemelodi.»

Martyriet er Werners særlige Fag. Drab med Køller, Kogning i store Kedler, alle Pinebænkens Lidelsesstadier, det er hans Omraade. Han svælger i disse Kvaler ganske som Görres, hvis Vellyst man ligesom fornemmer, naar han i *Den kristelige Mystik's* første Del taler om Martyriets Hemmeligheder: «Her bliver Slagtofrene lagte paa Pinebænken og spændte paa Hjul,

hvorefter alle deres Lemmer med Skruer vrides ud af Led . . . medens Liktorene svider deres Sider med Fakler eller gennemfurer dem med Jernkløer. Der bliver da tidt svært Lænker om Livet paa dem for at knække deres Ribben. Med spidse Rør bliver Ansigtet og Øjnene gennemborede; Munden knuses med Næveslag, medens der slaas Søm gennem Fødderne paa Ofret, der neppe mere aander, og medens glødende Jernstænger, som anbringes paa de bløde Steder, brænder sig dybt ind o. s. v.»

I Werners *Attila* bliver en ung Mand, hvem Attila elsker, anklaget for Mened og tilstaar sin Brøde. Attila omfavner ham under glødende Taarer og lader ham saa rive i Stykker af Heste. Attila er overhovedet skildret som den følsomste Sværmer. Den sønderrivende Sentimentalitet, den sværmeriske Bestialitet er romantisk Mode. Overfor Attila staar Paven Leo, en Skikkelse, der ligeledes synes undsluppen fra Görres' *Mystik*, særligt fra det Kapitel, der handler om den under den religiøse Henrykkelsestilstand indtrædende Svæven i forskellig Højde. Thi medens han i Dramaet beder en Bøn, hæver han sig i Vejret, indtil han staar svævende paa Taaspidserne. Han føler iøvrigt med Attila og virker elektrisk paa ham.

I Werners *Martin Luther oder die Weihe der Kraft* er det den religiøse Indvielses, man kunde sige Ordinationens, Mysterium, som er behandlet. Stykket aabnes betegnende med Hardenbergske Bjergrænds Op- og Nedstigning i et Bjergværk. Luther er her snarere skildret som en katolsk Helgen end som den protestantiske Reformator. Catharina af Boras Figur er pustet op til Helgeninde-Højden. Han og hun ledsages gennem Stykket af hver sin Engel, Luther af Drengen Theobald, der i Virkeligheden er Kunsten som Seraf, Catharina af Pigen Therese, der er Troen som Kerub. Faa Aar efter at Werner saaledes havde forherliget Reformationen, skiftede han Tro og skrev et Digt *Die Weihe der Unkraft* i hvilket han tilbagekaldte dette Drama i Udtryk som disse:

Ved dette Gøglerbændværk har jeg Sandheden haanet.

I Werners sidste Tragedie *Makkabæernes Moder* behandlede han et Stof, der var som skabt til at give alle Martyrlegendernes Pinsler Rum, og som frembød en Overflod af legemlige Kvaler og hellige Henrykkelser. Makkabæerinden Salomes Sønner skal